

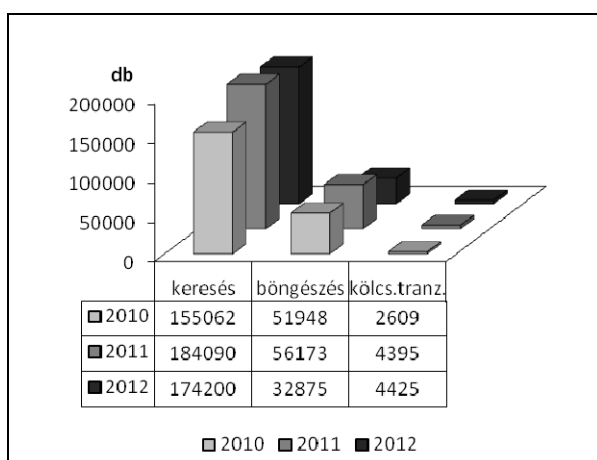
Szolgáltatásaink új irányai

Az Akadémiai Könyvtárat nagy múltú, tekintélyes gyűjteményű, ám kissé konzervatív intézményként ismerték látogatói. Az utóbbi években azon dolgoztunk, hogy hagyományos értékeinket megőrizve, szolgáltatásainkat a digitális kor követelményeinek megfelelően alakítsuk át és bővítsük. Cikkünkben bemutatjuk online katalógusunk új kényelmi funkcióit, elektronikus adatbázisainkat, EOD szolgáltatásunkat, a könyvtárközi kölcsönzés változásait, és beszámolunk a használóképzés és az elektronikus tájékoztatás terén bevezetett újdonságokról.

Átalakuló szolgáltatások

Online katalógusunk szolgáltatásai

Online katalógusunk szinte teljes egészében tartalmazza az 1979 óta beszerzett dokumentumok bibliográfiai leírását, kiegészítve az ETO szakjelzeteivel és tárgyszavakkal. Az új beszerzések mellett az 1979 előtt beszerzett dokumentumok leírásai is folyamatosan bekerülnek a katalógusba. A 2010–2012. évekre vonatkozóan a könyvtáron belüli és a távoli (könyvtári IP tartományon kívüli) Web OPAC használatot elemezve jól látható, hogy a katalógus használóinak száma egyre nő, és a távoli elérés több mint kétszerese a könyvtáron belüli használatnak (1. ábra). Jóllehet az ALEPH lehetővé teszi a böngészést és a több szempontú, összetett keresést, sőt a különböző kölcsönzési tranzakciókat (előkészítés kérése, korábbi kölcsönzések nyomom követése, határidő hosszabbítás stb.) is, az olvasók a statisztikák szerint továbbra is az egyszerű keresést részesítik előnyben.

1. ábra A katalógushasználat számai

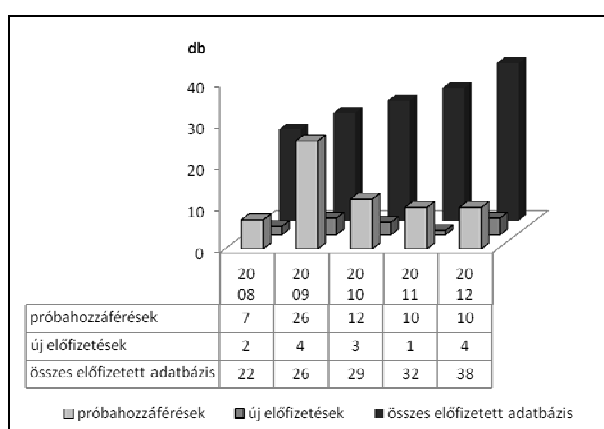
A kölcsönzési tranzakciók alacsony száma elsősorban annak tudható be, hogy könyvtárunk korlátozottan kölcsönző könyvtár: olvasóinknak csak kisebb hányada jogosult kölcsönzésre. Katalógusunknak talán még nem eléggé ismert, de annál fontosabb szolgáltatása az SFX linkfeloldó alkalmazás, melynek segítségével a 'linkek' földre kattintva közvetlenül a katalógus egyes rekordjaiból érhetjük el a kapcsolódó elektronikus tartalmakat. Az OPAC további kényelmi szolgáltatása az online dokumentum-előkészítés, melyet az előjegyzési funkció beállításainak módosításával alakítottunk ki. Ha az olvasó otthonról bejelentkezik katalógusunkba, közvetlenül a könyvek példányrekordjaiból indíthat előkészítési kérést. Az így elküldött kérések automatizáltan lekereshetőek az ALEPH szerverprogramjával, majd az előkészített könyvek vonalkódjának beolvasásával e-mailben tudjuk értesíteni az olvasót kérése teljesítéséről. Így a felesleges várakozási idő lerövidül: amikor bejön a könyvtárba, azonnal megkapja a kért dokumentumot.

Elektronikus adatbázisaink

Ma már a társadalom- és bölcsészettudományok területén is számos magas színvonalú adatbázis és elektronikus forrás létezik, s a hozzáférés valójában csak pénz kérdése. Az MTA Könyvtárában jelenleg 33 külföldi és 5 magyar adatbázis érhető el; számuk, ha lassan is, de növekszik, összhangban az elektronikus források felértékelődésével (2. ábra).

Az adatbázisok kiválasztását elsősorban a könyvtár gyűjtőköre határozza meg: főként multidiszciplináris és a humán tudományok szakirodalmát tartalmazó adatbázisokra fizetünk elő. Emellett igyekszünk figyelembe venni a könyvtárhasználók

véleményét, ezért rendszeresen kérünk próbához-záféréseket az olvasóink érdeklődési körébe tartozó adatbázisokhoz. Ez kettős célt szolgál: egyrészt adatokat kapunk arról, hogy mekkora az érdeklődés az új e-források iránt; másrészt a tesztidőszak alatt is gazdag és színvonalas, naprakész szakirodalomhoz juthatnak olvasóink. Jelenleg is több olyan adatbázis érhető el könyvtárunkban, amelyet a próbához-záférés kedvező tapasztalatai alapján fizettünk elő: *Philosopher's Index*, *Oxford English Dictionary Online*, *New Pauly Online*. Ez utóbbi a nagy múltú ókortudományi bibliográfia digitális verziójával, a *L'Année philologique on the Internet*-tel együtt a klasszika-filológia megkerülhetetlen referenz adatbázisa, így elérhetőségük biztosítását elsődleges feladatunknak tekintjük.

2. ábra Az adatbázisok száma (2008–2012)

Az EISZ-konzorcium tagjaként szolgáltatjuk a magyar adatbázisokat, ezek közül a leginkább keresettek az *Akadémiai Kiadó* folyóiratai és szótár-csomagja, továbbá az *Arcanum Digitális Tudástár*. Külföldi adatbázisaink közül legnépszerűbbek azok, amelyek teljes szövegű hozzáférést nyújtanak az adott szakterület vezető folyóirataihoz, ugyanakkor felhasználóbarát keresőfelülettel rendelkeznek: elsősorban a *JSTOR*, az *EBSCO* és a saját forrásból előfizetett *Project MUSE*. Habár csak bibliográfiai hivatkozásokat tartalmaz, nyelvészeti és irodalmi kutatásokhoz nélkülözhetetlen és igen keresett a *Modern Language Association International Bibliography*. Természetesen szerepel a palettán sok más elektronikus forrás is: referenz és enciklopédikus művek online változatai, e-könyvcsomagok stb. A teljes kínálatot honlapunkon (http://konyvtar.mta.hu/index.php?name=v_5_1) tekinthetik meg olvasóink.

Használóképzés, könyvtárhasználati kurzusok

Mind az online katalógus, mind az e-források eredményes használatához elengedhetetlen a felkészült tájékoztató könyvtáros segítsége, akinek a feladata egy tudományos szakkönyvtárban is igen összetett: olvasóink egyrészt eltérő szakirodalmi ismeretekkel, másrészt nagyon különböző digitális írástudással érkeznek a könyvtárba. Ezért fontosnak tartjuk, hogy a könyvtáros személyre szabott, az olvasó igényeinek megfelelő segítséget nyújtson: ha kell, mutassa meg a számítógéphasználat alapjait (szövegszerkesztés, levelezés, fájlküldés), ha pedig arra van szükség, segítsen sikeres keresési stratégiák kidolgozásában egy-egy téma releváns szakirodalmának összegyűjtéséhez. Ugyanilyen lényeges, hogy felhívjuk a figyelmet a tudományos kutatás területén az internet megfelelő használatára is. A könyvtárunkat rendszeresen látogató kutatók, egyetemi oktatók munkájuk során már régóta érzékelték, hogy nemcsak hallgatóik, de néha ők maguk is segítségre szorulnak a különböző típusú szakirodalmi források felkutatásában, és kérték, hogy egy-egy csoportos látogatás keretében ismertessük meg diákjaikat a könyvtár és a könyvtári források használatával. Emellett alkalmanként érdeklődő magánszemélyeknek, csoportoknak is bemutattuk intézményünket és gyűjteményünket. A 2010-ben elnyert *Athenaeum az Interneten* című TÁMOP-pályázatunk feladatai között könyvtárismertető és könyvtárhasználati kurzusok szervezése is szerepelt – ezek már megfelelő keretet nyújtanak a rendszeres használóképzéshez. Hét különböző tematikájú, részben egymásra épülő, 50-60 perces programot dolgoztunk ki az érdeklődők számára. Ezek a kezdő könyvtárhasználótól a felsőoktatásban tanulók körén át a tudományos publikálásban résztvevőig fogják át a felhasználók csoportjait. Kurzusaink tematikája a következő:

1. kurzus: Bemutatkozik az MTA Könyvtár és Információs Központ

Ez a program elsősorban művelődéstörténeti tematikájú: levetítjük az intézményünk történetéről szóló dokumentumfilmet, bemutatjuk a könyvtár olvasótermeit, gyűjteményeit, főbb szolgáltatásait. Sokan azért jelentkeznek erre a kurzusra, (általában magánszemélyek, egyetemek öregdiákjai, középiskolás csoportok, nyugdíjasok stb.), mert szeretnének egy patinás tudományos könyvtárba belépni és közelebbről megismerni, vagy beiratkozni, ha vonzóknak találják.

2. kurzus: Hogyan tájékozódjam a könyvtár elektronikus forrásai között?

Ez a bemutató még mindig a kezdő felhasználókat, könyvtárral ismerkedőket célozza meg, de itt már részletesebben ismertetjük az elektronikus könyvtári forrásokat, főként az online katalógusban történő eligazodásra fektetve a hangsúlyt. Erre a kurzusunkra döntően elsőéves egyetemi hallgatók csoportjait hozzák el az oktatók, s tapasztalatunk szerint mindazok számára hasznos lehet, akiknek nincs megfelelő gyakorlatuk az OPAC-ban történő keresés/böngészés terén.

3. kurzus: Irodalomkutatás és információkeresés egy tudományos szakkönyvtárban

A harmadik kurzus nyitja meg a gyakorlottabb könyvtárhasználók számára ajánlott képzések sorát. A programon részt vevők kutatási témájához kapcsolódó konkrét példák segítségével mutatjuk be, hogy mely szakterületeken és milyen információk gyűjtésére alkalmasak a könyvtárunkban elérhető adatbázisok. Főként angol nyelv és irodalom szakosok, szabadbölcészettel foglalkozók, magyar nyelv és irodalom szakos hallgatók, történészek jelentkeznek erre a kurzusra.

4. kurzus: Hogyan írjunk szakdolgozatot?

Ez a program három egymásra épülő, egyenként 60 perces foglalkozásból áll. Az első téma a szakirodalom-keresés, bibliográfia-készítés, és a bibliográfia formai követelményei; a második óra témája a könyvtári közös katalógusok használata, a digitális formában hozzáférhető anyagok letöltése és a szakirodalmi hivatkozás alapszabályai. Az utolsó alkalommal a hallgatók a gyakorlatban próbálhatják ki a korábban megszerzett ismereteket. Úgy tapasztaljuk, szükség van egy ilyen kurzusra, mert továbbra is gyakran okoz gondot a tanulmányaik befejezéséhez közeledő hallgatóknál a szakdolgozat megírásának módszertana. Erre a kurzusunkra nemcsak csoport, hanem egy-egy hallgató is jelentkezett, akik egyéni kérdéseikre kerestek választ, így a könyvtáros személyre szabottan segíthetett a szakdolgozatírás követelményeiben eligazodni.

5. kurzus: A publikálás fortélyai – nyílt hozzáférésű tudományos adatbázisok a kutatásban

Ez a program elsősorban PhD hallgatók, fiatal kutatók számára lehet hasznos: témája a kézirat-készítés és -szerkesztés, ennek eszközei és formátumai, az „Open Access” kezdeményezés, a nyílt hozzáférésű tudományos repozitóriumok, többek között könyvtárunk repozitóriuma, a REAL (*Repository of the Academy's Library*).

6. kurzus: A hazai cikkgyűjtemények, repozitóriumok bemutatása

A kurzus a bölcsészettudományok legfontosabb hazai adatbázisainak használatához nyújt bevezetést, továbbá bemutatja a REAL-t, amely a Magyar Tudományos Akadémia és az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok által támogatott kutatások publikációinak kötelező tárhelye.

7. kurzus: Hogyan publikáljak?

Tudományos adatbázisok a kutatás világában

A program keretében két alapvető nemzetközi adatbázist (Web of Science, Journal Citation Reports) mutatunk be, ismertetjük a könyvtár ezekkel kapcsolatos szolgáltatásait és a tudományos publikációk terén használt fontosabb mérőszámokat, mutatókat (pl. impaktfaktor).

Az ötödik, hatodik és hetedik kurzus kifejezetten a kutatók számára kínál hasznos tudnivalókat. A résztvevők többsége korábban csak hallomásból, felületesen ismerte ezeket az adatbázisokat és publikációs lehetőségeket. Sokan voltak kíváncsiak az impaktfaktor kigyűjtésére, a Web of Science-ben való tájékozódásra, a publikációk REAL-ban történő tárolására; nagy érdeklődés mutatkozott a más adatbázisokból a Magyar Tudományos Művek Tárába (MTMT) való adatfeltöltés módjai iránt.

Könyvtárközi kölcsönzés

Olvasóink legnagyobb részét a tudományos kutatásban, az egyetemi, főiskolai oktatásban dolgoznak vagy folytatják tanulmányaikat. E területeken elengedhetetlen a nemzetközi szakirodalom, a megfelelő forrás- és ismeretanyag tanulmányozása, éppen ezért kiemelkedő szerepet kap szolgáltatásaink között a könyvtárközi kölcsönzés. Intézményünk aktív szerepet tölt be a hazai könyvtárközi életben: mint az *Országos Dokumentum-ellátási Rendszer* szolgáltató tagkönyvtára, rendszeresen kölcsönöz kiadványokat saját állományából, továbbá olvasóközönsége számára kér (bel- és külföldről egyaránt) dokumentumokat, eredeti és elektronikus formában. A hazai tudományos kutatásra szánt anyagi források évről évre egyre szűkösebbek (elsősorban a humán tudományterületekre gondolva, beleértve az egyetemi és intézeti kutatásokat is), így számos kutatás legújabb publikációit hazai gyűjteményekben nem találják meg a kutatók. Ezen a problémán igyekszünk segíteni azzal, hogy 2008 óta beiratkozott olvasóink évente öt eredeti dokumentumot az *Országos Széchényi Könyvtár* díjszabásához képest 50%-os áron kérhetnek külföldről. Ez a kezdeményezés – bár kb.

500 ezer Ft kiadást jelent éves költségvetésünkben – jelentős változást hozott: 2007 óta több mint háromszorosára nőtt a kért dokumentumok száma (1. táblázat). Olvasóink szívesen veszik igénybe szolgáltatásunkat, hiszen így kedvezményesen hozzájuthatnak a legfrissebb külföldi szakirodalomhoz. A kérések típusa is sokféle: a könyvek, folyóiratcikkek mellett mind gyakrabban előfordulnak például régi, muzeális jellegű kiadványokból kért digitális felvételek. Egyre több kérést indítunk a hazai partnerkönyvtárakba: az állománygyarapítási források csökkenését ellensúlyozandó, igyekszünk a könyvtári rendszer egészére támaszkodni. A táblázat adataiból kiolvasható, hogy míg korábban szinte kizárólag szolgáltatóként vettünk részt az országos dokumentum-ellátásban, mára ez a helyzet megváltozott: az MTA Könyvtára is haszonélvezője lett az együttműködésnek.

Ugyanakkor a tőlünk kért dokumentumok száma 2007 óta (amikor megszűnt a visszaküldés postaköltségének támogatása) folyamatosan csökken, holott gyűjteményünk mérete és minősége ezt korántsem indokolja. A folyóiratcikkek terén a fénymásolatot teljesen kiszorította az elektronikus másolat küldése, ez továbbra is igen népszerű, inkább az eredetiben kért dokumentumoknál érzékelhető a csökkenés. Az okok egyike lehet, hogy online katalógusunkban a teljes modern könyvállománynak (közel 1,2 millió kötet) csak kb. egyharmada szerepel; a másik, hogy a rekordok évek óta késve kerülnek be az országos közös katalógusokba, illetve az új ODR-portálra.

Reprográfiai szolgáltatások, eBooks on Demand

Nemcsak a könyvtárközi kölcsönzésben, olvasóink körében is tapasztaltuk a digitális másolatok iránti igényt. Ezért 2010-ben olvasótermünkben két, kártyával működő, fénymásolásra, szkennelésre és nyomtatásra alkalmas másolókészüléket helyeztünk üzembe, és másoló műhelyünkben is lehet már szkennelést rendelni; 2009-ben indult

eBooks on Demand (EOD) szolgáltatásunk keretében pedig állományunk szerzői joggal már nem védett részét kínáljuk fel digitális másolatok készítésére. Az EOD európai digitalizálási program tagkönyvtáraként a nap bármely órájában, a világ bármely pontjáról érkező megrendelésnek igyekszünk pár munkanapon belül eleget tenni. A szolgáltatás keretei között teljes könyveket digitalizálunk és töltünk fel egy online megrendelő felületre, ahonnan a vevők a számla (online bankkártyás vagy átutalásos) kiegyenlítése után saját készülükre tölthetik le az elkészült PDF fájlt. A megrendelő felület katalógusunkból indul, ahol a kiválasztott dokumentum melletti EOD-gombra kattintva hívhatjuk elő a klasszikus webshopra hasonlító felületet, melyet az EOD-konzorcium biztosít a tagkönyvtárak számára. A szolgáltatás jelmondata a „régikönyvek új köntösben”, ami összefoglalja fő célunkat: megvédeni a régi köteteket a fizikai megsemmisüléstől, az elfeledéstől, s bárki számára, helytől, időtől függetlenül biztosítani a lehetőséget, hogy igénye szerint válogathasson a gyűjteményből, s mi a lehető leghamarabb hozzáférhetővé tegyük számára a digitális másolatot.

Elektronikus tájékoztatás az Akadémiai Könyvtárban

Mikor 2009-ben elkészült az intézmény új honlapja, már nyilvánvalónak tűnt, hogy a portál, bár igyekszik közös felületre gyűjteni a könyvtár online szolgáltatásait, nem láthatja el egyedüli eszközként az elektronikus tájékoztatás és kommunikáció feladatát. Aki közvetlenül az MTA Könyvtárának híreire kíváncsi, annak szolgáltatásait keresi fel, a katalógusban kíván böngészni, a könyvtár állományából szeretne otthonról, munkahelyéről könyvet, folyóiratot előkészíttetni, beszerzésre javasol egy dokumentumot, esetleg szerzői joggal már nem védett kötetéről rendelne digitális másolatot, annak kiváló kiindulási pont az intézményi honlap. Aki azonban, s egyre többen vagyunk ilyenek, nem kívánja rendszeresen, egyesével, közvetlenül fel-

1. táblázat

A könyvtárközi kérések számának alakulása 2007 és 2012 között

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Más könyvtárakból beérkezett kérések (db)	3713	2937	2767	2702	2561	1840
Olvasóink számára indított kérések (db)	249	374	542	539	690	886

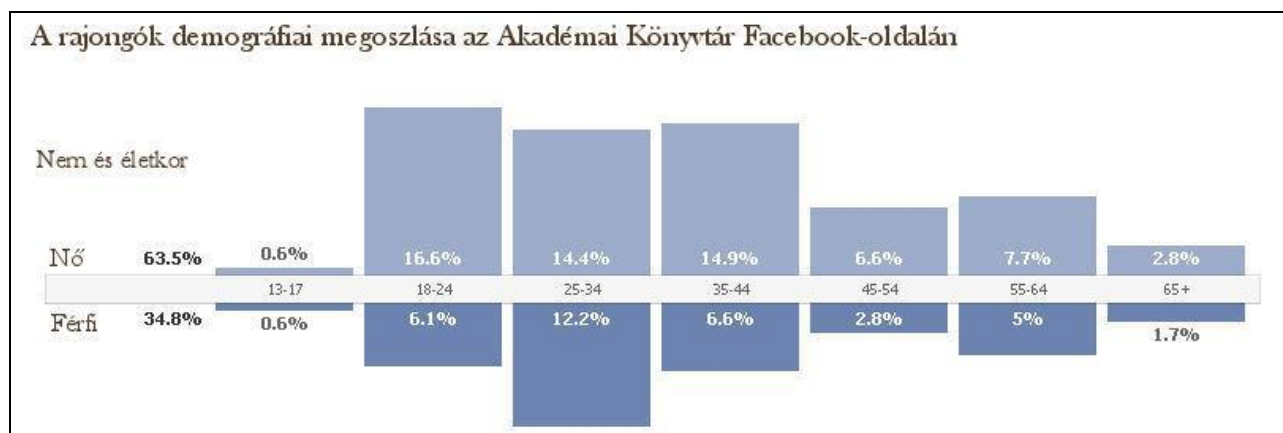
keresni a számára fontos weboldalakat, aki ott szeretne értesülni kedvelt folyóiratai, közösségei, intézményei híreiről, szolgáltatásairól, ahol ő maga éppen tartózkodik a virtuális térben, az joggal várhatja, hogy kényelmére kedvencei is odafigyeljenek és igyekezzenek lehetőségeikhez mérten maximálisan kiszolgálni azt. Ismert jelenség, hogy évről évre növekszik a web2-es alkalmazások használati aránya, a kooperatív tartalomalkotás, a személyessé szabható online környezet, a közösségi jelenlét, pedig – a közhiedelemmel ellentétben – nem időt vesz el, hanem időt takarít meg annak, aki bánni képes vele. Így a közösségi térben vállalt szerep, a kreatív jelenlét a világhálón, az interakcióra lehetőséget adó szolgáltatások az intézmények részéről nem kiegészítő extrát, hanem egyre inkább alapfunkciót jelentenek.

Az Akadémiai Könyvtár is ott kezdte el keresni olvasóit és leendő látogatóit, ahol azok idejük jelentős részét töltik: a közösségi hálók, mikroblogok és hírolvasók meglehetősen sokoldalúan használható és saját igények alapján személyre szabható felületein: egyéni ízlésük szerint berendezett virtuális otthonaikban. Évek óta jelen vagyunk a Twitteren, a Facebookon, elkezdett épülni Youtube-csatornánk és Flickr képtárunk (<http://www.flickr.com/photos/69290447@N02/>), de természetesen rendszeres hírlevelet is biztosítunk az érdeklődőknek. 2011-ben cseréltük le az addig PDF formátumban közölt és e-mailben terjesztett hírlevelünket egy CMS-alapú (Content Management System) oldalra, melynek rendszeres bejegyzéseiről a hagyományos megoldások kedvelői továbbra is e-mailben értesülhetnek, a hírcsatorna felhasználók RSS segítségével saját hírolvasójukba köthetik az új bejegyzéseket, a Wordpress regisztrált ügyfelei pedig a blogon keresztül is követhetik a hírlevelet. Minden egyes új hír a NetworkedBlogs app segítségével felíródik a Facebookra, a Twitterre, ahol az MTA Könyvtárának lájkolói azonnal saját üzenőfalukon olvashatják őket. A hírlevél használható egyszerű dinamikus honlapként is, ahol a kategóriák és címkék segítségével a felhasználók maguk rendezhetik a számukra fontos információkat.

Könyvtárunk 2010 októberében csatlakozott az akkor már hazánkban is vezető közösségi hálóként működő Facebookhoz, amely lehetőséget adott számunkra egy közvetlenebb kapcsolatteremtésre és kapcsolattartásra a tudományos világ szereplőivel. A közvetlenség nem csupán az itt közzé tett szövegek nyelvi megformáltságának lazább, a honlapon megszokottnál oldottabb jellegét jelenti,

hanem a gyors, azonnali információközlés lehetőségét is. Egy hirtelen üzemzavar következtében előálló áramszünet, váratlan esemény miatt elmaradó rendezvény vagy internethálózati probléma nem kerül hírként az intézményi weboldalra, hírlevélben sem zaklatjuk velük partnereinket, ám Facebook-oldalunkra (<https://www.facebook.com/mtakonyvtar>) kipoztoljuk, Twitter-csatornánkon (<https://twitter.com/mtakonyvtar>) tweeteljük, hogy külön megkeresés nélkül is a lehető legtöbb olyan emberhez eljusson a hír, akinek valóban befolyásolhatja a napirendjét. A bő kétéves tapasztalatok azt mutatják, hogy az oldal követői igen hálásak érte, ha nem csupán szolgálati közleményeket, rövid híreket és eseményeket, rendezvényt meghívókat osztunk meg velük, de beszámolunk érdekesnek tűnő apró napi történésekről is, ha a szöveges mellett minél több képes információt osztunk meg velük, játékokra invitáljuk őket, ha kérdéseikre, megjegyzéseikre azonnal reagálunk. Facebook-követőink száma folyamatosan növekszik, ami – figyelembe véve, hogy különösebb promóciót nem fejtünk ki a csatorna népszerűsítésére, s szem előtt tartva, hogy profilunk, tudományos szakkönyvtári jellegünk legfőbb erénye jellemzően nem tömegvonzó erejében rejlik (sem az analóg világban, sem a virtuális digitális térben) – öröndetes jelenségnek tűnik. A látogatók demográfiai összetétele (3. ábra) viszonylag kiegyensúlyozott, az online közösségalkotásban passzívnak gondolt 55 év feletti korosztály rajongóinknak csaknem 20%-át adja ezen a platformon.

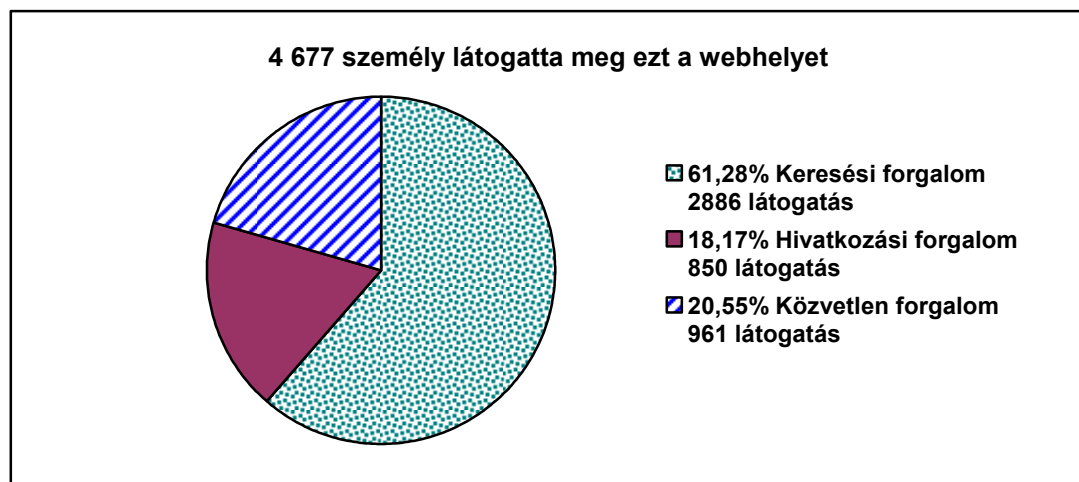
2011-ben TÁMOP-programunk keretében készült el online oktató felületünk, a Minerva (<http://minerva.mtak.hu>), ahová egyszerű eszközökkel igyekeztük összegyűjteni a tudományos kutató- és alkotómunkához, szakkönyvtári tájékozódáshoz szükséges segédleteket, információkat. Célunk nem egy e-learning keretrendszer kiépítése volt, hisz a rendszerbe szervezett tudásanyag-átadásnál, melynek többnyire szerves része a strukturált számonkérés, ezúttal célravezetőbbnek tűnt egy kötetlenebb, inkább CMS, mintsem LMS (Learning Management System) alapú oldal felépítése. Az oldalba több kiegészítő modul integrálódik: ilyen a Netvibes (<http://www.netvibes.com/mtak>) személyre szabott kezdőoldala, melybe bekötöttük a legfontosabb magyar és külföldi könyvtárak katalógusait, illetve RSS-csatornáit, hazai és külföldi közös katalógusokat, ingyenes és legális e-könyvgyűjteményeket, országos feladatkörű szakkönyvtárakat és az MTA kutatókönyvtári hálózatának fiókjait. Több, képes útmutatóként szolgáló, rövid bemutatót is beágyaztunk a Minerva lapjaiba, melyek

3. ábra A könyvtár Facebook-oldalának rajongói

egyrészt a magyar fejlesztésű és világhírűvé vált Prezi kreatív szerkesztő lehetőségeit igyekeznek kihasználni, másrészt pedig a képernyőörgítő szoftverrel készített és a könyvtár Youtube csatornájára (<http://www.youtube.com/mtakminerva>) feltöltött keresési útmutatókat, adatbázis-bemutatókat alkalmazzák. A felhasználói statisztikák tanúsága szerint legtöbben (61%) az internetes keresők irányából érkeznek a Minerva oldalára (4. ábra), leg-

gyakoribbak az „idézetség”, „impakt-faktor”, „hivatkozás” és más, tudományometriai keresőkifejezések. Ennek alapján az oldal jól megfelel a felhasználói igényeknek, hisz a „Haladóknak” menüben elsősorban éppen gyakorló kutatóknak hasznos hivatkozási indexek, open access publikálási lehetőségek, intézményi repozitóriumok és az MTMT kapnak főszerepet.

4. ábra A Minerva látogatottsága 2012-ben

A Minerva kezdő kutatóknak, főként egyetemistáknak, PhD hallgatóknak szóló menüje hivatkozási rendszereket ajánl, felhívja a figyelmet az online források kritikus kezelésére, dokumentumkeresési stratégiákat kínál előfizetéses cikkadatbázisokban és az MTA Könyvtárának saját eszközei (OPAC, MetaLib, REAL) segítségével színvonalas, ingyenes oldalakat gyűjt egybe, böngészőbe építhető

segédeszközöket javasol irodalomjegyzékek félautomata elkészítéséhez, míg a beépített fogalomtár a weboldalon előforduló alapvető szakkifejezések rövid magyarázatára törekszik.

Munkánk során az olvasószolgálati pultnál olvasóinkkal beszélgetve, olykor panaszait hallva, mi is nap mint nap érzékelhettük a bölcsészettudo-

mányok – s így részben a könyvtárunk – iránti érdeklődés csökkenését. Meggyőződésünk, hogy ez a tendencia csak átmeneti lehet, hiszen emberi világról lehetetlen a bölcsészet, az irodalom, a filozófia tanulmányozása nélkül gondolkoznunk. A mi feladatunk, hogy mindazt a tudáskincset, amit könyvtári polcokon vagy akár szervereken őrzünk, minél többféle formában tegyük hozzáférhetővé és ismertessük meg a könyvtár használóival. Bízunk benne, hogy régi és újabb szolgáltatásaink sikerrel járulnak hozzá e közös célunk eléréséhez.

Beérkezett: 2013. III. 12-én.

Haffner Rita

az MTA Könyvtár és Információs Központ – Tájékoztatási és Olvasószolgálati Osztály osztályvezetője.
E-mail: haffner.rita@konyvtar.mta.hu

Kapus Erika

az MTA Könyvtár és Információs Központ – Tájékoztatási és Olvasószolgálati Osztály főkönyvtárosa.
E-mail: kapus.erika@konyvtar.mta.hu

Tömör Pál

az MTA Könyvtár és Információs Központ – Tájékoztatási és Olvasószolgálati Osztály osztályvezető-helyettese.
E-mail: tomory.pal@konyvtar.mta.hu

Szoftverrel ellenőriznék a diákok könyvolvasását

A tengerentúli egyetemeken tanító professzorok külön program segítségével tudják nyomon követni, hogy a diákok közül ki olvasta el a kijelölt könyveket és ki nem. Új megoldással próbálják jobb tanulásra ösztönözni az amerikai felsőoktatási intézmények hallgatóit. A CourseSmart által kifejlesztett szoftver megmutatja, hogy egy adott hallgató elolvasta-e a kijelölt elektronikus kiadvány minden oldalát, továbbá jelzi, hogy az illető a könyvben mely bekezdéseket vagy részeket hagyta ki, illetve jelölte be. Az adatok alapján elkészíthető egy teljesítményindex, amelyből következtetni lehet arra, hogy az adott diák milyen szorgalmas és mennyire foglalkozik komolyan a rá kiosztott feladatokkal, vagy éppen mennyire lusta.

Az e-olvasók használói is megfigyelhetők

A rendszer még azt is kimutatja, hogy a nebulók pontosan mikor olvasták el először a kiválasztott alkotást, így másodpercek alatt kideríthető, hogy valaki például csak közvetlenül a vizsgák előtt foglalkozott-e a kötelező olvasmányokkal vagy már hetekkel, hónapokkal előtte lelkiismeretesen készült a vizsgára. Bár a diákok tudnak az ellenőrzésről, a funkciót nem tudják kikapcsolni. Nem is biztos, hogy jó döntés lenne deaktiválniuk az alkalmazást, ugyanis számos professzor díjazza a szorgalmat és ha valaki megfelelően készül, azt beszámítja a jegyek kiosztásakor.

A megoldást jelenleg kilenc amerikai egyetemen tesztelik és ősszel vezethetik be. A CourseSmart nem csak a programot, hanem az elektronikus könyveket is biztosítja. Ezt azok a megállapodások teszik lehetővé a cég számára, amiket a McGraw-Hill, a Pearson, valamint a John Wiley and Sons kiadókkal kötött.

/SG.hu Hírlevél, 2013. április 15., <http://www.sg.hu/>

(B. Bné)